

Tarnów, 20.09.2022

ZAKŁAD POPRAWCZY

UL. KLIKOWSKA 101

33 - 100 TARNÓW

TEL.: +48 14 63 00 612,+48 14 63 00 613,+48 14 63 00 614

e-mail: sekretariat@tarnow.zp.gov.pl

SYSTEM WYCHOWAWCZY

**RESOCJALIZACYJNO -
REWALIDACYJNY**

**ZAKŁADU POPRAWCZEGO
W TARNOWIE**

PODSTAWA PRAWNA

- Art. 244 Ustawy z dnia 09.06.2022 o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich /Dz.U. z 2022 poz. 1700/;
- § 4, 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich /Dz.U z 2022, poz. 1897/;
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 w sprawie pobytu nieletnich w zakładach poprawczych /Dz.U z 2022,poz. 1891/;
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 sierpnia 2022 w sprawie wykazu zajęć prowadzonych w okręgowych ośrodkach wychowawczych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich /Dz.U z 2022,poz.1840/.

Nadrzędnym celem działań podejmowanych w Zakładzie Poprawczym w Tarnowie jest wyposażenie każdego wychowanka w pakiet umiejętności niezbędnych w samodzielnym życiu po opuszczeniu zakładu. W podejmowanej z wychowankami pracy resocjalizacyjno – rewalidacyjnej i terapeutycznej stawia się zatem na stymulowanie ich rozwoju społeczno – emocjonalnego, wydobywanie potencjału a także niwelowanie deficytów, oraz usprawnianie wszelkich zaburzonych funkcji.

SPECYFIKA ZAKŁADU

I NIELETNICH W NIM PRZEBYWAJĄCYCH

Zakład Poprawczy w Tarnowie to zakład półotwarty, w którym realizuje się system wychowawczy resocjalizacyjno – rewalidacyjny. W zakładzie przebywają chłopcy z niepełnosprawnością intelektualną w przedziale wiekowym od 13 do 21 roku życia. Najliczniejszą grupę stanowią jednak wychowankowie w wieku od 17 do 21 lat. Oddziaływania opiekuńcze, wychowawcze i terapeutyczne dostosowane są do indywidualnych potrzeb wychowanków z niepełnosprawnością intelektualną. U większości nieletnich przebywających w zakładzie, niepełnosprawność intelektualna jest sprzężona z innymi zaburzeniami neuropsychiatrycznymi a także z uzależnieniami od alkoholu lub substancji psychoaktywnych oraz uzależnieniami behawioralnym. Stopień demoralizacji wychowanków kształtuje się na poziomie średnim i wysokim. Przepęstwa, których się dopuścili to w przeważającej większości kradzieże, włamania, rozboje, wymuszenia rozbójnicze, przemoc wobec innych, naruszenia nietykalności cielesnej, handel środkami psychoaktywnymi. Zdecydowana większość wychowanków przebywających w Zakładzie Poprawczym w Tarnowie ma trudną sytuację rodzinną. Często są to rodziny niepełne, wielokrotnie rekonstruowane, część rodziców ma ograniczone prawa rodzicielskie lub jest ich pozbawiona. Niejednokrotnie są to rodziny z problemem uzależnienia od alkoholu lub innych substancji, rodziny z problemem agresji i przemocy, skonfliktowane z prawem.

*BADANIA
PEDAGOGICZNE
I PSYCHOLOGICZNE
UMOŻLIWIAJĄCE
ZDIAGNOZOWANIE
NIELETNIEGO*

zgodnie z § 4 ust.1 pkt 1

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r.
w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych
i schronisk dla nieletnich
(Dz. U. 2022 poz. 1897);

Od momentu przyjęcia wychowanka do zakładu i umieszczenia go w izbie adaptacyjnej, a także po włączeniu go do grupy wychowawczej, prowadzona jest wielozakresowa obserwacja jego funkcjonowania przez pracowników wszystkich działów zakładu. Jest ona podstawą do przygotowania wskazań do diagnozy, poprzedzającej opracowanie indywidualnego planu resocjalizacji. Na podstawie pisemnych wskazań przygotowywanych przez pracowników poszczególnych działów zakładu, zespół diagnostyczno – korekcyjny opracowuje **interdyscyplinarną diagnozę rozwoju psychofizycznego i funkcjonowania wychowanka**. Diagnoza obejmuje następujące obszary:

- **rozwój fizyczny i stan zdrowia;**
- **rozwój funkcji poznawczych i percepcyjno-motorycznych;**
- **poziom umiejętności szkolnych;**
- **rozwój sfery emocjonalno – motywacyjnej;**
- **poziom rozwoju społecznego;**
- **zdolności komunikacyjne;**
- **poziom samodzielności;**
- **środowisko rodzinne i rówieśnicze;**
- **zainteresowania, uzdolnienia i predyspozycje zawodowe;**
- **uzależnienia;**
- **przygotowanie wychowanka do życia po zwolnieniu z zakładu.**

Proces postępowania diagnostycznego zmierzający do poznania funkcjonowania wychowanka, jak również rozpoznania jego potencjału rozwojowego prowadzony jest w oparciu o różnorodne metody i techniki badawcze, począwszy od wnikliwej obserwacji, aż po specjalistyczne testy, jak również, w razie konieczności, badania lekarskie wykonywane w odpowiednio przystosowanych placówkach.

Do metod i form diagnozowania możliwości i potencjału wychowanków a także ich zaburzeń w poszczególnych sferach rozwoju, **należą** m. in.:

- **obserwacja funkcjonowania wychowanka** w poszczególnych działach zakładu;
- **wywiad** prowadzony z wychowankiem, jak również z osobami najbliższymi – rodzicem, opiekunem prawnym;

- **analiza akt** osobopoznawczych;
- **techniki i testy projekcyjne** (m. in. rysunek rodziny, test drzewa, Test Apercepcji Tematycznej, Test Zdań Niedokończonych itp.);
- **analiza wytworów** (pisanie ze słuchu, dyktanda ortograficzne, analiza zapisów w zeszytach szkolnych, rysunki);
- **testy pedagogiczne**, takie jak:
 - ✓ test badający lateralizację;
 - ✓ bateria metod diagnozy przyczyn niepowodzeń szkolnych;
 - ✓ test badający słuch fonemowy;
 - ✓ test do badania artykulacji, kinestezji artykulacyjnej;
 - ✓ testy badające technikę czytania, stopień rozumienia czytanego tekstu;
 - ✓ Testy Południowo – Kalifornijskie - do badania procesów integracji sensorycznej.
- **standaryzowane testy psychologiczne**, takie jak:
 - ✓ **testy badające inteligencję:** WISC – R, WAIS- R, test Catella, test SB – 5; Test Matrycy Ravena – wersja standard i wersja kolorowa;
 - ✓ **testy badające sferę percepcyjno – motoryczną i uwagę**, m. in.: Test pamięci wzrokowej Bentona, Wzrokowo – Motoryczny Test Gestalt – Lauretta Bender, Test Graham – Kendall, Test d2 Test badania uwagi – Ralf Brickenkamp, test DUM - diagnozowanie uszkodzeń mózgu, TUS Anna Ciechanowicz, Test MMSE;
 - ✓ **testy badające osobowość:** MMPI®-2 – Minnesocki Wielowymiarowy Inwentarz Osobowości, Testy NEO – FFI oraz NEO – PI – R, Test Osobowości i Zainteresowań, Test Piramid Barwnych.
 - ✓ **testy badające emocje, relacje rodzinne, kompetencje społeczne** itp., takie jak: KKS Kwestionariusz Kompetencji Społecznych – Anna Matczak, Inwentarz stanu i cechy lęku STAI, Kwestionariusz CISS, Kwestionariusz Relacji Rodziny Płopy, PROKOS - Anna Matczak, K. Martowskiej, Przymiotnikowa Skala Nastroju UMACL, SUPIN – Skala Uczuć Pozytywnych i Negatywnych, Wielowymiarowy Kwestionariusz Samooceny – MSEI.

*PROGNOZA
WSKAZUJĄCA
NAJSKUTECZNIEJSZE
METODY
ODDZIAŁYWANIA
W STOSUNKU
DO NIELETNIEGO*

zgodnie z § 4 ust.1 pkt 2

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r.
w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych
i schronisk dla nieletnich
(Dz. U. 2022 poz. 1897);

Prognoza wskazująca najskuteczniejsze metody oddziaływania w stosunku do nieletniego powstaje w oparciu o diagnozę interdyscyplinarną, na podstawie której opracowuje się **Indywidualny Plan Resocjalizacji – IPR**. Opracowywany jest on w okresie do 4 tygodni od przyjęcia wychowanka do zakładu. Obejmuje on w szczególności:

- **rodzaje i formy oddziaływań resocjalizacyjnych i terapeutycznych**, do których nieletni został włączony z podaniem przewidywanego czasu ich trwania;
- **zakres, kierunki i formy nauczania, kształcenia zawodowego** jakimi nieletni ma zostać objęty **oraz jego indywidualne obowiązki**, wiążące się z przebiegiem nauczania;
- **zakres i sposób współpracy z rodziną i innymi osobami** w celu doprowadzenia do integracji społecznej oraz do usamodzielnienia się nieletniego;
- **sposób i kryteria oceny przebiegu procesu resocjalizacji**;
- **program przygotowań nieletniego do życia po zwolnieniu z zakładu**.

Indywidualny plan resocjalizacji jest zatem podstawą i swoistą bazą do projektowania zmian w zachowaniu i motywacji nieletniego, stosownie do istniejących potrzeb, na podstawie uprzedniego rozpoznania diagnostycznego.

Indywidualny plan resocjalizacji jest modyfikowany nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy podczas posiedzeń zespołu wychowawców, zgodnie z harmonogramem weryfikacji IPR opracowanym na każde półrocze. W oparciu o analizę postępów resocjalizacyjno – rewalidacyjnych poszczególnych wychowanków, **wyznaczone są zadania do realizacji przez samego wychowanka oraz oddziaływania pracowników zakładu względem wychowanka na najbliższe sześć miesięcy**. Plan prostych celów rozwojowych, możliwych do realizacji przez samego wychowanka zawiera cele dostosowane do jego aktualnych potrzeb i możliwości.

Ponadto, dla uczniów szkół funkcjonujących na terenie zakładu, jako osób z orzeczeniem o niepełnosprawności intelektualnej, tworzy się **IPET, czyli Indywidualny Program Edukacyjno – Terapeutyczny**. Określa on zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, przez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy.

ZASADA INDYWIDUALIZACJI

zgodnie z § 4 ust.1 pkt 3

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r.
w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych
i schronisk dla nieletnich
(Dz. U. 2022 poz. 1897);

Indywidualizacja jest realizowana we wszystkich rodzajach oddziaływań opiekuńczych, wychowawczych i terapeutycznych. Dotyczy przede wszystkim bezpośredniego kontaktu z wychowankiem, rozmów indywidualnych, pomocy w nauce, w ułatwianiu kontaktów z rodziną.

Proces indywidualizacji wymaga różnych środków oddziaływania, zarówno do wychowanka, jaki i do jego stopnia demoralizacji, podatności na wpływy resocjalizacyjne oraz charakteru popełnionego przestępstwa. Indywidualizowane traktowanie polega na **różnicowaniu cech wychowanków takich, jak: poziom inteligencji, temperament, uzdolnienia, zainteresowania, osiągnięcia szkolne, rozwój społeczny, sprawność fizyczna, stan zdrowia.** Zakres zaburzeń osobowościowych, deficytów rozwojowych oraz psychodynamika poszczególnych wychowanków, jak wiadomo z badań diagnostycznych, są mocno zróżnicowane. Dlatego, zgodnie z zasadą indywidualizacji w procesie resocjalizacji i rewalidacji obejmującym zróżnicowanych wychowanków, **należy odpowiednio dobierać treści oddziaływań opiekuńczych, wychowawczych i terapeutycznych, strategie oddziaływań oraz formy oddziaływań.**

Wychodząc naprzeciw tym potrzebom w Zakładzie Poprawczym w Tarnowie stosowane są **metody i formy aktywizujące** np. giełdę pomysłów, burzę mózgów, aktywizację sportową, survivalową, gry terenowe, gry dydaktyczne (stymulujące, inscenizacje), dramy, metody sytuacyjne, laboratoryjne, problemowe. Pracując tymi metodami, wychowankowie stają się współtwórcami procesu resocjalizacji i zaspokajają swoją naturalną ciekawość czy pasję poszukiwawczą, odkrywczą. W celu wzmocnienia aktywności wychowanków częściej stosowane są **oddziaływania niedyrektywne.** Oznacza to, że akceptuje się potrzeby i uczucia wychowanków, bierze pod uwagę ich pomysły, często zadaje pytania i częściej gratyfikuje a w oddziaływaniach korektywnych podąża się „za wychowankiem”.

Jednym z przejawów indywidualizacji procesu resocjalizacji jest **dostosowywanie zadań do możliwości poznawczych wychowanka.** Przestrzegając tej zasady, nie należy dopuszczać do tego, aby wychowankowie przeżywali rozczarowanie z powodu własnych uwarunkowań poznawczych. Wraz z osiągniętymi sukcesami zwiększa się stopniowo wymagania wobec wychowanka. W stopniowym (etapowym) nabywaniu wiedzy i umiejętności stosuje się proporcjonalne rozkłady wzmocnień oraz warunkowanie instrumentalne.

Metody oddziaływań wychowawczych i przejawy indywidualizacji specjalnych oddziaływań wychowawczych stosowane w Zakładzie Poprawczym w Tarnowie:

1. praca w oparciu o konstruowane dla każdego wychowanka **Indywidualne Plany Resocjalizacji**, w których wszelkie oddziaływania, formy i metody pracy są dostosowywane do aktualnych potrzeb, możliwości i kierunków rozwoju danego wychowanka;
2. **sprofilowanie grup internatowych** – odpowiedni dobór wychowanków w grupach internatowych, na podstawie rozpoznanych u nich dysfunkcji i dopasowanie specyfiki oddziaływań do profilu grupy i potrzeb wychowanków w niej przebywających;
3. **metoda nadawania komunikatów** - przekaz informacji dostosowany do możliwości poznawczych wychowanków;
4. **metoda wzorów osobowych** - zaangażowanie wychowawców w poszukiwanie pozytywnych wzorców osobowych wychowankom;
5. **metoda wyrażania sugestii** - budowanie więzi emocjonalnej z wychowankiem, pobudzanie do aktywności prospołecznej;
6. **metoda doradzania wychowawczego** - stosowanie doradzania w indywidualnych sytuacjach problemowych wychowanków;
7. **metoda przekonywania** - szanowanie indywidualnych poglądów wychowanka, różnicy zdań, szukanie kompromisów;
8. **metoda organizowania doświadczeń uczących** - wymagania dostosowane do indywidualnych możliwości wychowanka indywidualna i szczegółowa kontrola wypełnianych zadań przez wychowanka, indywidualne ocenianie i motywowanie wychowanka przed i po wykonanych zadaniach;
9. **metoda przykładu własnego** - postawa wychowawcy samokrytyczna i dostosowana do indywidualnej sytuacji wychowanków, postawa wychowawcy dostosowana do indywidualnych potrzeb i próśb wychowanka, prezentowanie zalet i walorów wychowawcy w celu indywidualnego motywowania wychowanka;
10. **metoda dyscyplinująca** - dostosowywanie środków dyscyplinarnych i nagród do indywidualnej sytuacji i zachowań wychowanka (system punktacji zastosowany w procesie oceny funkcjonowania nieletniego w powiązaniu z regulaminem wychowanka i przywilejami określonymi w regulaminie).

*OKREŚLENIE KRYTERIÓW
OCENY POSTĘPÓW
NIELETNIEGO
W PROCESIE
RESOCJALIZACJI*

zgodnie z § 4 ust.1 pkt 4

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r.
w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych
i schronisk dla nieletnich
(Dz. U. 2022 poz. 1897);

Proces resocjalizacji każdego wychowanka jest ustawicznie monitorowany przez wszystkich pracowników zakładu i na bieżąco wdrażane są oddziaływania i zmiany. W realizację indywidualnego planu resocjalizacji zaangażowany jest w sposób szczególny sam wychowanek, dla którego wyodrębnia się plan prostych celów rozwojowych, możliwych do realizacji przez niego samego. W wyznaczaniu celów obowiązuje zasada indywidualizacji, cele te są dostosowane do aktualnych potrzeb i możliwości danego wychowanka.

Efekty oddziaływań resocjalizacyjnych, terapeutycznych i edukacyjnych, stosowanych zgodnie z zapisami indywidualnego planu resocjalizacji wobec danego wychowanka, są oceniane przez osoby odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań ze wszystkich działów zakładu, zgodnie z opracowanymi kryteriami. Przyjęte w Zakładzie Poprawczym w Tarnowie **kryteria oceny postępów nieletniego w procesie resocjalizacji** kształtują się następująco:

- **zadanie zrealizowane;**
- **zadanie zrealizowane częściowo** (z podaniem powodu, np. okresowy spadek motywacji, pogorszenie stanu zdrowia, nasilenie trudności natury poznawczej czy emocjonalnej u wychowanka itp.);
- **zadania nie zrealizowano** (z podaniem powodu – np. odmowa realizacji zadania przez wychowanka, nieobecność wychowanka, niedopasowanie stopnia trudności zadania do poziomu możliwości wychowanka itp.).

Na podstawie dokonanej i indywidualnym planie resocjalizacji oceny, **ustala się kolejne wytyczne do realizacji, lub też decyduje o ewentualnej kontynuacji zadań, które nie zostały w pełni zrealizowane.**

Dla uczniów szkół z orzeczeniem o niepełnosprawności intelektualnej przeprowadza się ocenę postępów edukacyjnych na podstawie analizy Indywidualnego Programu Edukacyjno – Terapeutycznego co najmniej dwa razy w danym roku szkolnym.

*OFERTA RESOCJALIZACYJNA
W ZAKRESIE OPIEKI,
WYCHOWANIA,
NAUCZANIA,
ROZWOJU ZAINTERESOWAŃ
I UZDOLNIEŃ
ORAZ ODDZIAŁYWAŃ
TERAPEUTYCZNYCH*

zgodnie z § 4 ust.1 pkt 5

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r.
w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych
i schronisk dla nieletnich
(Dz. U. 2022 poz. 1897);

Oferta resocjalizacyjna w Zakładzie Poprawczym w Tarnowie jest budowana i realizowana w oparciu o pracę poszczególnych działów zakładu: internat, szkoła i warsztaty szkolne oraz zespół diagnostyczno – korekcyjny.

Oferta, oparta na systemie resocjalizacyjno – rewalidacyjnym, pozwala na wspomaganie wychowanków w ich rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości w sferze:

- 1. fizycznej** – ukierunkowanej na zdobycie przez wychowanka wiedzy i umiejętności pozwalających na prowadzenie zdrowego stylu życia i podejmowania zachowań prozdrowotnych;
- 2. psychicznej** – ukierunkowanej na zbudowanie równowagi i harmonii psychicznej, kształtowanie postaw sprzyjających wzmocnieniu zdrowia własnego i innych ludzi, kształtowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi zdrowia, osiągnięcie właściwego stosunku do świata, poczucia siły, chęci do życia i witalności;
- 3. społecznej** – ukierunkowanej na kształtowanie postawy otwartości w życiu społecznym, opartej na umiejętności samodzielnej analizy wzorów i norm społecznych oraz ćwiczeniu umiejętności wypełniania ról społecznych;
- 4. aksjologicznej** – ukierunkowanej na zdobycie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości, w tym docenienie znaczenia zdrowia oraz poczucia sensu istnienia.

Oferta resocjalizacyjna zawiera kompleksowe oddziaływania w zakresie opieki, wychowania, nauczania, rozwoju zainteresowań i uzdolnień oraz terapii.

ODDZIAŁYWANIA OPIEKUŃCZE

Zakład realizuje kompleksowe oddziaływania opiekuńcze wobec wszystkich nieletnich, poprzez zaspakajanie ich wszelkich potrzeb: bytowych, zdrowotnych, emocjonalnych i rozwojowych. Stwarza wychowankom odpowiednie warunki życia i zapewnia opiekę wychowawczą.

Sposoby realizowania oddziaływań opiekuńczych w Zakładzie Poprawczym w Tarnowie:

- **stymulowanie rozwoju** w zależności od indywidualnych możliwości i potrzeb wychowanka (działania korektywne i reedukacyjne, w tym prowadzone przez zespół diagnostyczno – korekcyjny zajęcia specjalistyczne, jak również prowadzone w szkole zajęcia rewalidacyjne).;
- **zagwarantowanie każdemu wychowankowi kształcenia** dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych ze szczególnym uwzględnieniem jego indywidualnych i specjalnych potrzeb edukacyjnych;
- **zapewnienie warunków i środków do optymalnego rozwoju.** Wyposażenie zakładu w urządzenia i środki umożliwiające pełną aktywność, wypoczynek, rozwijanie indywidualnych zainteresowań, aktywność kulturową i społeczną oraz należytą dbałość o higienę;
- **diagnoza indywidualnych potrzeb i możliwości** w celu dostosowania wszelkich oddziaływań opiekuńczych, np. wdrożenie leczenia, kierowanie do różnych form pomocy i odpowiednich instytucji;
- **rozpoznawanie sytuacji rodzinnej i środowiska rówieśniczego** wychowanków w celu pojęcia wspólnych działań opiekuńczych na rzecz dziecka – uwspólnienie celów, przyjęcie wspólnego frontu wychowawczego;
- **współpraca z różnymi instytucjami** zewnętrznymi działającymi na rzecz pomocy wychowankowi i jego rodzinie typu: sądy rodzinne i karne, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, kuratorzy, asystenci rodziny, policja;
- **pomoc wychowankowi w realizacji procesu usamodzielnienia** – przygotowanie lub modyfikacja programu usamodzielnienia, pełnienie funkcji opiekuna

usamodzielnienia, współpraca z rodziną i instytucjami realizującymi wsparcie procesu usamodzielnienia;

- **pełnienie funkcji opiekuna prawnego** przez pracowników pedagogicznych dla wymagających tego wychowanków;
- **praca patronatem** – pełnienie przez pracowników pedagogicznych funkcji patrona dla poszczególnych wychowanków. Budowanie więzi, modelowanie pozytywnych postaw i zachowań, wspieranie rozwoju społecznego i emocjonalnego wychowanka, pomoc i opieka w uregulowaniu spraw administracyjnych wychowanka (m. in. meldunek, uzyskanie dowodu osobistego i innych dokumentów);
- **zapewnienie wychowankom stałej opieki medycznej** – pielęgniarki, lekarza ogólnego, lekarza psychiatry oraz stomatologa. Umożliwienie kontaktu z lekarzami specjalistami poza zakładem, na bieżąco, w zależności od pojawiających się potrzeb.

ODDZIAŁYWANIA WYCHOWAWCZE

Działania wychowawcze to system czynności wszystkich pracowników zakładu i wychowanków, umożliwiających wychowankom zmienianie się w pożądanym kierunku, a więc kształtowanie i przekształcanie uczuć, przekonań i postaw społecznych, moralnych, estetycznych, kształtowanie woli i charakteru oraz wszechstronne rozwijanie, zgodnie z ich indywidualnymi możliwościami i potrzebami.

Działalność wychowawcza w dziale internat odbywa się w ramach grup o określonych profilach:

- **grupa adaptacyjna;**
- **grupa profilaktyki uzależnień;**
- **grupa resocjalizacyjna;**
- **grupa usamodzielnienia.**

Oddziaływania wychowawcze obejmują różne obszary, wyszczególnione poniżej:

1. Kształtowanie u wychowanków postaw warunkujących odpowiednie funkcjonowanie w społeczności zakładu m. in. poprzez:

- kształtowanie właściwych relacji międzyludzkich opartych na tolerancji, szacunku, zaufaniu i życzliwości;
- rozwijanie umiejętności nawiązywania, podtrzymywania przyjaźni oraz wzmacniania prawidłowych relacji z rówieśnikami i pracownikami;
- rozwijanie koleżeństwa i wzajemnej pomocy podczas nauki, zabawy i innych form wspólnej aktywności;
- wyrabianie tolerancji dla wartościowych form odmienności (światopoglądowej, religijnej, kulturowej) i indywidualności;
- podniesienie znajomości i przestrzegania zasad dobrego zachowania – „savoir-vivre”;
- kształtowanie umiejętności współdziałania i przestrzegania norm współżycia w grupie społecznej;
- uświadamianie roli zdrowego współzawodnictwa i współpracy w zespole;
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności;
- kształtowanie umiejętności prawidłowego rozwiązywania konfliktów;
- wdrażanie do szanowania własności społecznej i osobistej.

2. Ukształtowanie młodego człowieka dojrzałego emocjonalnie, wrażliwego, opanowującego swoje emocje w różnych sytuacjach życiowych m. in. poprzez:

- kształtowanie właściwego reagowania na krytykę, opinię i sugestie innych;
- rozwijanie umiejętności wyrażania swoich opinii, myśli i odczuć;
- uwrażliwianie wychowanków na potrzeby innych;
- wdrażanie do niesienia bezinteresownej pomocy i podejmowania inicjatyw;
- rozwijanie umiejętności nazywania i rozpoznawania swoich emocji i uczuć, jak również radzenia sobie z nimi;
- kształtowanie wrażliwości uczuciowej;
- uczenie umiejętności oddzielania sądów i ocen od emocji;
- doskonalenie umiejętności obiektywnego oceniania siebie i innych;
- kształtowanie umiejętności samokontroli w różnych sytuacjach i samoakceptacji.

3. Zapobieganie zachowaniom agresywnym i propagowanie zachowań akceptowanych społecznie m. in. poprzez:

- uświadomienie czym jest przemoc i agresja;
- budowanie odpowiednich relacji z innymi wskazywanie sposobów zachowania się wychowanków w zakładzie, domu oraz w miejscach publicznych;
- wzmacnianie poczucia własnej wartości;
- kształtowanie umiejętności radzenia sobie z negatywnymi emocjami, szukanie możliwości emocjonalnego wsparcia;
- eliminowanie zachowań agresywnych i wskazywanie sposobów umiejętnego kierowania agresji na inne obszary aktywności;
- rozwijanie umiejętności podejmowania decyzji, przeciwstawiania się presji rówieśniczej;
- kształtowanie postaw asertywnych;
- wyposażenie wychowanków w podstawowe wiadomości na temat stresu i jego wpływu na organizm młodego człowieka oraz wskazywanie sposobów radzenia sobie w zaistniałych sytuacjach stresowych.

4. Kształtowanie u wychowanków właściwych postaw prozdrowotnych, m. in. poprzez:

- kształtowanie hierarchii systemu wartości, w którym zdrowie należy do jednych z najważniejszych wartości w życiu;
- propagowanie zdrowego stylu życia;
- wskazywanie sposobów umiejętnego zagospodarowania i spędzania czasu wolnego;
- wskazywanie zasad zdrowego odżywiania się oraz wdrażanie do aktywnego spędzania czasu wolnego;
- rozwijanie zainteresowań sportowych na rzecz własnego zdrowia,
- sprawności fizycznej poprzez uprawianie sportu i propagowanie aktywnych form wypoczynku;
- bogacenie wiedzy wychowanków dotyczącej higieny zdrowia psychicznego i fizycznego (higiena osobista, dbałość o wygląd zewnętrzny, higiena uczenia się);
- rozwijanie poszanowania zdrowia swojego i innych oraz troski o jego ochronę;

- podniesienie wiedzy wychowanków na temat zaburzeń odżywiania na tle psychicznym;
- wyposażenie wychowanków w podstawowe wiadomości na temat odmian wirusowego zapalenia wątroby i dróg zakażeń;
- kształtowanie właściwego stosunku do przyrody i mobilizowanie wychowanków do jej ochrony;
- rozbudzanie w wychowankach świadomości ekologicznej poprzez udział w różnych programach i projektach.

5. Dostarczanie rzetelnej wiedzy o zagrożeniach płynących ze stosowania środków uzależniających (palenie tytoniu, spożywanie alkoholu, używanie narkotyków) oraz zapobieganie popadania przez młodzież we współczesne formy uzależnień (dopalacze, E-papierosy, leki stosowane jako środki psychoaktywne, uzależnienie od komputera, fonoholizm), m. in. poprzez:

- propagowanie stylu życia wolnego od używek;
- uświadomienie wychowankom negatywnego wpływu używek na zdrowie fizyczne i psychiczne oraz społeczne funkcjonowanie człowieka;
- uczenie sztuki odmawiania i niepoddawania się presji grupy w kontaktach z używkami;
- kształtowanie u wychowanków umiejętności samokontroli i krytycznego myślenia przy podejmowaniu decyzji w trudnych sytuacjach;
- wskazywanie sposobów radzenia sobie z własnymi problemami
- także poprzez szukanie pomocy u osób zaufanych i specjalistów;
- dostarczenie wychowankom wiedzy na temat odpowiedzialności prawnej, konsekwencji używania i posiadania narkotyków oraz konsekwencji prawnych związanych z naruszeniem przepisów;
- wskazywanie sposobów umiejętnego zagospodarowania i aktywnego spędzania czasu wolnego jako alternatywy dla biernego spędzania czasu przy komputerze czy telefonie komórkowym z dostępem do Internetu;
- wyposażenie rodziców w wiedzę na temat współczesnych form uzależnień, niepokojących symptomów, oznak uzależnienia, zagrożeniach z nich wynikających oraz sposobów pomocy;

- uświadomienie wychowankom negatywnego wpływu dopalaczy, elektronicznych papierosów i nadużywania leków na zdrowie fizyczne i psychiczne oraz społeczne funkcjonowanie człowieka;
- uczenie sztuki odmawiania i niepoddawania się presji grupy w kontaktach z dopalaczami, E-papierosami czy lekami.

6. Budowanie przez wychowanków ich indywidualnej ścieżki kariery edukacyjno-zawodowej, m. in. poprzez:

- tworzenie warunków do samopoznania, określania przez wychowanków mocnych stron i zainteresowań zawodowych;
- znajomość przez wychowanków mechanizmów funkcjonujących na rynku pracy;
- wykształcenie umiejętności miękkich np. komunikatywności, pracy w zespole;
- przygotowanie do wejścia na rynek pracy;
- sporządzanie dokumentów aplikacyjnych, rozmowa kwalifikacyjna;
- wdrożenie do idei uczenia się przez całe życie i konstruowania swojej kariery.

OFERTA W ZAKRESIE NAUCZANIA

W Zakładzie Poprawczym w Tarnowie funkcjonują **dwa typy szkół**, dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością intelektualną: **ośmioletnia szkoła podstawowa oraz szkoła branżowa I stopnia.**

Programy nauczania dostosowywane są do zmieniających się potrzeb i możliwości intelektualnych wychowanków. W szkole wdrażane są nowoczesne metody nauczania, z wykorzystaniem programów komputerowych.

Atutami szkoły są nowoczesna pracownia komputerowa z dostępem do Internetu, biblioteka z czytelnią, bardzo dobrze wyposażone pracownie przedmiotowe. Wykwalifikowana i doświadczona kadra pedagogiczna oferuje szeroki wachlarz metod i form pracy dla wychowanków o zróżnicowanym poziomie wiedzy, potencjale intelektualnym i zdolnościach percepcyjnych.

Absolwenci szkoły branżowej I stopnia, przygotowywani są do egzaminu czeladniczego. Po jego zdaniu otrzymują honorowany w krajach Unii Europejskiej **certyfikat potwierdzający kwalifikacje zawodowe.** Ponadto ci z wychowanków, którzy prezentują nienaganną postawę, świadomie uczestnicząc w procesie własnej resocjalizacji, mają **możliwość udziału w kursach kwalifikacyjnych** organizowanych przez podmioty zewnętrzne, jak również kontynuowania edukacji poza zakładem, w placówkach oświatowych na terenie Tarnowa.

Zakład Poprawczy w Tarnowie dysponuje także najnowocześniejszymi w Polsce warsztatami szkolnymi. **Działalność warsztatów szkolnych skupia się głównie na kształtowaniu umiejętności praktycznych związanych z kształceniem w zawodach ślusarz i ogólnobudowlanym.** Podczas zajęć warsztatowych wychowankowie, pod opieką nauczycieli zawodu, wykonują ćwiczenia w zakresie zajęć praktycznych tworząc m.in.: przedmioty wykonywane w technice metaloplastyki, konstrukcje stalowe, pomoce dydaktyczne, elementy wycinane za pomocą plotera laserowego. W ramach zajęć doskonalących kompetencje w zakresie zawodu malarz – tapeciarski wykorzystują szereg technik zdobniczych tworząc mozaiki, obrazy, elementy ozdobne i wykończeniowe pomieszczeń. Ukończenie szkoły branżowej jest dla wychowanków szansą na zdobycie atrakcyjnej, dobrze płatnej pracy i umożliwia dynamiczne dostosowanie się do zmieniających się warunków na rynku pracy.

OFERTA W ZAKRESIE ROZWOJU ZAINTERESOWAŃ I UZDOLNIEŃ

Działania opiekuńcze, wychowawcze i terapeutyczne realizowane w Zakładzie Poprawczym w Tarnowie umożliwiają wychowankom rozwój zainteresowań i uzdolnień zgodnie z zasadą indywidualizacji. W oparciu o szczegółową diagnozę i pracę terapeutyczną, wychowanek ma możliwość poznania swoich mocnych stron i obszarów do pracy, dzięki czemu może rozwijać swoje pasje i kompensować deficyty.

Zakład dysponuje bogatym, na bieżąco doposażanym i modernizowanym **zapleczem sprzyjającym rozwojowi zainteresowań i uzdolnień wychowanków**. Jest odpowiednio wyposażony w różnego rodzaju sprzęty, materiały i pomieszczenia, a do dyspozycji są m.in.:

- 1. sala gimnastyczna i boisko sportowe;**
- 2. świetlice grup internatowych** m.in. z telewizorem, grami komputerowymi, planszowymi i puzzlami;
- 3. wydzielony teren obok budynku zakładu, z siłownią na świeżym powietrzu oraz miejscem do urządzenia grilla oraz oczko wodne z hodowlą rybek;**
- 4. sala gier** ze stołem do bilardu, ping-ponga i cymbergaja;
- 5. sala doświadczania świata, wyposażona m. in. w fotel do masażu**, w której odbywają się zajęcia mające na celu redukcję napięć, stresu i oddziaływanie wielozmysłowe;
- 6. sala terapeutyczna** w której przeprowadzane są zajęcia z zakresu arteterapii;
- 7. dwie pracownie komputerowe**, oraz dostępne w różnych działach zakładu **tablice interaktywne i rzutniki** czy szeroko pojęty **sprzęt audiowizualny**;
- 8. sala konferencyjna**, w której mogą odbywać się seanse filmowe i spotkania;
- 9. warsztaty szkolne wyposażone m in. w ploter laserowy** na którym wychowankowie mogą wykonywać upominki dla swoich najbliższych;
- 10. sala wyposażona w sprzęty do ćwiczeń**, typu: bieżnia, rower stacjonarny, orbitrek;
- 11. biblioteka szkolna**, również z dostępem do sprzętów komputerowych.

Wychowankowie Zakładu Poprawczego w Tarnowie mają możliwość rozwijania swoich zainteresowań, talentów i pasji na różne sposoby. Odbywa się to głównie podczas realizacji poszczególnych programów o charakterze wychowawczym, terapeutycznym, profilaktycznym czy też edukacyjnym, a także podczas codziennych zajęć organizowanych w poszczególnych działach Zakładu. Oferta zakładu umożliwiającą twórcze i rozwijające spędzanie wolnego czasu przez wychowanków, jest atrakcyjna i dostosowana do ich potrzeb.

Zakład oferuje **możliwość czynnego, atrakcyjnego spędzania czasu wolnego** na różne sposoby, w zależności od indywidualnych upodobań poszczególnych wychowanków. Są to:

- **możliwość uprawiania sportu** w sali gimnastycznej, sali gier, na boisku sportowym;
- **udział w wycieczkach** pieszych, rowerowych, autokarowych;
- **obozy terapeutyczne, sportowe, rekreacyjne;**
- **udział w konkursach** sportowych, plastycznych, literackich, muzycznych, profilaktycznych itp., organizowanych na terenie zakładu, jak i poza nim;
- **celebrowanie różnych uroczystości, świąt i ważnych rocznic narodowych;**
- **spotkania ze znanymi i ciekawymi ludźmi;**
- **wyjścia do kina i teatru;**
- **udział w zajęciach o charakterze arteterapeutycznym** (terapia poprzez sztukę, muzykoterapia);
- **udział w kołach zainteresowań (koło sportowe, fotograficzne, plastyczne, kulinarne, dziennikarskie, muzyczne);**
- **wolontariat i współpraca z różnymi placówkami poza zakładem**, m. in. z tarnowskim Azylem dla zwierząt, Ośrodkiem Jeździeckim Komorów oraz fundacją „Klikowska Ostoja Polskich Koni”, Galerią Twórczości Artystów Niepełnosprawnych „Aniołowo”, Centrum Artystyczno – Hobbystyczne Arabeska itp.

OFERTA W ZAKRESIE ODDZIAŁYWAŃ TERAPEUTYCZNYCH

Oddziaływania terapeutyczne realizowane są w głównej mierze przez zespół diagnostyczno – korekcyjny, w formie autorskich programów, tworzonych corocznie na bieżąco, zgodnie z zapotrzebowaniem i specyfiką problemów konkretnych wychowanków. Zespół diagnostyczno – korekcyjny w Zakładzie Poprawczym w Tarnowie tworzą pedagog, psycholog oraz psycholog - terapeuta uzależnień. Działania podejmowane przez zespół dotyczą udzielania wychowankom wsparcia i pomocy w sprawach bieżących a także przygotowywania ich do opuszczenia zakładu i nabycia przez nich umiejętności

funkcjonowania w realiach środowiska otwartego. Wysiłki zespołu ukierunkowane są m. in. na rozwijanie u wychowanków szeregu kompetencji poznawczych, emocjonalnych i społecznych oraz profilaktykę uzależnień i zdrowego trybu życia. Podejmowana jest także współpraca z szeroko rozumianym środowiskiem, w tym rodzinami i osobami bliskimi wychowankom, różnymi instytucjami odpowiedzialnymi za proces opieki społecznej i wychowania, czy też instytucjami kultury.

W ramach pracy resocjalizacyjno – rewalidacyjnej z wychowankami stosuje się różnorodne **formy oddziaływań o charakterze terapeutycznym, indywidualne i grupowe**, takie jak:

- **elementy psychoterapii** – realizowane w ramach spotkań indywidualnych z wychowankami wyrażającymi gotowość i chęć podjęcia pogłębionej pracy nad sobą. Oddziaływania prowadzone w ograniczonym zakresie – w związku z niepełnosprawnością wychowanków i związanym z tym ich nikłym wglądem w sferę własnych przeżyć i emocji;
- **terapia pedagogiczna** – realizowana w ramach zajęć korekcyjno – kompensacyjnych korygujących deficyty w zakresie rozwoju poznawczego i społeczno – emocjonalnego wychowanków;
- **terapia logopedyczna** – usprawnianie aparatu artykulacyjnego, korekta wad wymowy, rozwijanie mowy czynnej i zasobu słownictwa;
- **rewalidacja** – zajęcia ukierunkowane na korygowanie stwierdzonych zaburzeń i maksymalne usprawnianie najsilniejszych funkcji u wychowanków z niepełnosprawnością intelektualną;
- **socjoterapia** – zajęcia grupowe ukierunkowane na eliminowanie lub na zmniejszenie poziomu zaburzeń, zwłaszcza zaburzeń zachowania, nadpobudliwości oraz zaburzeń emocjonalnych u wychowanków;
- **arteterapia** – zajęcia szczególnie lubiane przez niemal wszystkich wychowanków, rozwijające ekspresję twórczą wychowanków, ale także pozwalające im na odprężenie, relaksację i wyciszenie negatywnych emocji;

- **muzykoterapia** – realizowana w ramach zajęć dla wychowanków szczególnie uzdolnionych muzycznie lub wyrażających chęć udziału w zajęciach opartych na tego typu aktywności - śpiew, gra na gitarze, pomoc wychowankom w tworzeniu utworów muzycznych, angażowanie wychowanków w konkursy i festiwale muzyczne oraz formy pasywne muzykoterapii - słuchanie muzyki;
- **zajęcia treningowe** – trening umiejętności społecznych, kontroli złości, wnioskowania moralnego;
- **animaloterapia** – praca w oparciu o wykorzystanie terapeutycznej roli zwierząt towarzyszących;
- **metoda Snoezelen** - Sala Doświadczania Świata z elementami terapii SI, realizowana w celu dokonywania systematycznej stymulacji poszczególnych zmysłów;
- **zajęcia mające na celu pomoc w wyborze dalszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej** – diagnoza predyspozycji, zainteresowań zawodowych (analiza SWOT), pomoc wychowankom w podejmowaniu decyzji, współpraca z właściwymi instytucjami, pomoc wychowankom w poszukiwaniu przez nich zatrudnienia, monitorowanie wychowanków, którym udało się podjąć pracę, udzielanie porad i wsparcia;
- **praca z uzależnieniem** – profilaktyka, terapia uzależnień – elementy terapii długoterminowej i krótkoterminowej;
- **psychoedukacja** – skierowana zarówno wobec wychowanków, jak i ich środowiska rodzinnego (tzw. pedagogizacja rodziców);
- **zajęcia o charakterze profilaktycznym** – zapobieganie wszelkim zachowaniom ryzykownym, propagowanie zdrowego stylu życia, uczenie konstruktywnego zagospodarowania czasu wolnego itp.

W ramach prowadzonych zajęć grupowych stosuje się różnorodne **techniki oddziaływań**, m. in.:

- **praca w kręgu** – umożliwia wszystkim uczestnikom grupy bezpośredni kontakt wzrokowy, sprzyja nawiązywaniu kontaktu emocjonalnego, zmniejsza dystans;

- **rundka** – pomaga uczestnikom zwerbalizować swoje uczucia, doświadczenia; daje prawo wyrażenia własnego zdania bez obaw o wyśmianie czy krytykę;
- „**burza mózgów**” – aktywizuje grupę i wyzwala jej potencjał twórczy, służy generowaniu pomysłów na rozwiązanie określonego problemu;
- **techniki projekcyjne** – są bardzo ważną formą ekspresji stłumionych przeżyć emocjonalnych;
- **elementy dramy** – poprzez różnego rodzaju inscenizacje i scenki umożliwiają wczucie się w sytuację innej osoby i jej zrozumienie, odreagowanie emocjonalne ze zwrotną informacją od uczestników grupy;
- **relaksacja** – jej elementy pozwalają na odprężenie, redukcję lęków, napięć, zmniejszenie poziomu agresji;
- **afirmacje i wizualizacje** – pozwalające na pozytywne przeformułowanie problemu
- **techniki zabawowe** – usprawniają funkcje psychomotoryczne (wrażliwość na bodźce, zdolność do wyobrażeń, spostrzeganie, kojarzenie), aktywizują uczestników poprzez angażowanie poszczególnych analizatorów (wzrokowego, słuchowego, ruchowego, dotykowego), uwalniają od negatywnych przeżyć, służą relaksowi i wprowadzeniu dobrego nastroju, podnoszą energię grupy, sprzyjają integracji grupy;
- **gry dydaktyczne** – uczą umiejętności radzenia sobie z porażką, konstruktywnej rywalizacji, realizują też cele edukacyjne dydaktyczne (typu krzyżówki, wykreślanki, labirynty, rebusy, szarady obrazkowe, puzzle, gry planszowe, komputerowe, programy multimedialne, gry z wykorzystaniem chusty animacyjnej typu klanza itp.),
- **ćwiczenia grafomotoryczne** – pełniące rolę usprawniającą i stymulującą, pobudzające rozwój ruchowy, szczególnie sprawność motoryczną rąk,
- **dyskusja kierowana** – pozwala na wymianę myśli, wyrażenie zdań i opinii przy jednoczesnym kształtowaniu
- **tworzenie map myśli, map pojęciowych** – ułatwia przekaz informacji, daje możliwość zobrazowania i usystematyzowania pojęć, podejmowanych działań itp.

OCENA SKUTECZNOŚCI REALIZOWANYCH DZIAŁAŃ

zgodnie z § 4 ust.1 pkt 6

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r.
w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych
i schronisk dla nieletnich
(Dz. U. 2022 poz. 1897);

W Zakładzie Poprawczym w Tarnowie na bieżąco prowadzona jest obserwacja wychowanków, kontrola ich stanu fizycznego i emocjonalno - psychicznego. **Potrzeby oraz możliwości wychowanków diagnozuje się i analizuje w celu dokonywania oceny skuteczności realizowanych działań** a tym samym podejmowania kolejnych skutecznych form oddziaływań wspierających ich rozwój.

Najważniejszą formą oceny skuteczności realizowanych działań wychowawczych, opiekuńczych i terapeutycznych w stosunku do nieletniego, jest **dokonywanie modyfikacji indywidualnego planu resocjalizacji nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy**, a w razie konieczności częściej. Odbywa się ona zgodnie z ustalonymi kryteriami, podczas posiedzeń zespołu wychowawców, na których obecni są także przedstawiciele innych działów zakładu. Modyfikacja indywidualnego planu resocjalizacji wychowanka jest swoistym podsumowaniem efektywności stosowanych wobec niego oddziaływań i punktem wyjścia do sformułowania nowych założeń do pracy z wychowankiem.

W zakładzie funkcjonuje regulamin wychowanka, oparty o system ekonomii punktowej. **Ocena funkcjonowania wychowanka prowadzona jest w systemie regulaminowej punktacji.** Wychowankowie oceniani są systematycznie w trzech działach zakładu, otrzymując codziennie punkty informujące o ich poziomie zaangażowania i ocenie funkcjonowania;

Na podstawie dokonywanej oceny – podliczenia punktów zdobytych przez wychowanków, a także stałej obserwacji ich funkcjonowania – odbywa się też **praca społecznością** prowadzona w ramach autorskiego programu „Nasza społeczność”. Są to comiesięczne spotkania zespołu diagnostyczno – korekcyjnego i wychowawców z wychowankami w celu określenia krótkoterminowych zadań w oparciu o efekty ich dotychczasowej pracy nad sobą;

Miarą oceny postępów wychowanka w procesie resocjalizacji jest także **przekazywanie rodzicom i opiekunom prawnym wychowanków pisemnej informacji o postępach w przebiegu procesie resocjalizacji** 2 razy w ciągu roku. Rodzicom i opiekunom prawnym przesyła się także na bieżąco informacje o znaczących zdarzeniach i sytuacjach dotyczących nieletniego;

Oceną skuteczności działań edukacyjnych i rewalidacyjnych szkoły jest stosowany tam **szkolny system oceniania**, jak również **ocena postępów w realizacji indywidualnych programów edukacyjno – terapeutycznych**;

Miarą oceny skuteczności realizowanych zadań jest także przeprowadzana i analizowana co kwartał **ankieta badająca poziom bezpieczeństwa wychowanków** przebywających w zakładzie. Pozwala ona eliminować i zapobiegać zachowaniom niepożądanym, umożliwia gronu pedagogicznemu rozpoznanie potrzeb wychowanków w zakresie zapewnienia im bezpieczeństwa;

Prowadzona jest także **ewaluacja poszczególnych autorskich programów terapeutycznych, wychowawczych i edukacyjnych**, m. in. poprzez obserwację poziomu zaangażowania i aktywności wychowanków podczas zajęć, rozmowy prowadzone z wychowankami a także formę kwestionariuszową – ankiety

W zakładzie prowadzona jest również **ewaluacja wewnętrzna**, polegająca na badaniu efektów realizacji zadań w wybranych obszarach funkcjonowania zakładu. Obszary na bieżąco są monitorowane i badane, a raport przedstawiający efekty ewaluacji jest prezentowany podczas rady zakładu podsumowującej rok szkolny.

Kolejną miarą oceny skuteczności prowadzonych oddziaływań jest także **wydawanie różnorodnych opinii o wychowankach** i ich postęпах w przebiegu resocjalizacji, edukacji, czy terapii. Są to opinie psychologiczno – pedagogiczne lub wychowawcze tworzone na wezwanie sądów i w związku z bieżącą potrzebą oddziaływania, np. koniecznością wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego na kolejny etap resocjalizacyjny.

PROCES USAMODZIELNIANIA

zgodnie z § 4 ust.1 pkt 7

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r.
w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych
i schronisk dla nieletnich
(Dz. U. 2022 poz. 1897);

Usamodzielnianie się jest procesem długotrwałym, zmierzającym do podjęcia przez wychowanka samodzielnego, dorosłego życia w integracji ze środowiskiem lokalnym. Oferta zakładu wspomagająca ten proces jest niezwykle szeroka, i obejmuje działania z różnych dziedzin życia, od rozwijania kompetencji emocjonalno – społecznych, aż po pomoc w realizacji konkretnych działań, jak choćby w poszukiwaniu pracy czy realizowaniu założeń indywidualnego programu usamodzielnienia.

Główne cele procesu usamodzielnienia to:

- **motywowanie młodego człowieka do podjęcia samodzielnego życia;**
- **dążenie do nabycia umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach;**
- **nauka planowania własnego życia** na poszczególnych jego etapach;
- **uzyskanie wykształcenia** zgodnego z możliwościami i aspiracjami wychowanka;
- **zdobycie kwalifikacji zawodowych** niezbędnych na rynku pracy;
- **podjęcie zatrudnienia;**
- **uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych.**

W ramach realizacji **Indywidualnego Programu Usamodzielnienia – IPU** - osoba pełnoletnia opuszczająca zakład poprawczy zostaje objęta pomocą mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem, a także pomocą:

- **pieniężną na usamodzielnienie;**
- **pieniężną na kontynuowanie nauki;**
- **w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym;**
- **w uzyskaniu zatrudnienia;**
- **na zagospodarowanie - w formie rzeczowej.**

Pomoc we właściwej realizacji tych zadań zapewnia **opiekun usamodzielnienia**, którym, na czas pobytu wychowanka w zakładzie zostaje pedagog. Do zadań opiekuna usamodzielnienia należy:

- **zapoznanie się z dokumentacją i drogą życiową osoby usamodzielnianej;**

- opracowanie i modyfikowanie wspólnie z osobą usamodzielnianą indywidualnego programu usamodzielnienia;
- współpraca z rodziną osoby usamodzielnianej oraz ze środowiskiem lokalnym, zwłaszcza z miastem, gminą.

Osoba usamodzielniana wraz z opiekunem usamodzielnienia przygotowuje indywidualny program usamodzielnienia co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem pełnoletności. W indywidualnym programie usamodzielnienia określony zostaje plan podejmowanych działań wynikających z programu oraz terminy ich realizacji. Warunkiem przyznania pomocy na usamodzielnienie jest pisemna deklaracja osoby usamodzielnianej, zawarta w IPU, że pomoc będzie przeznaczona na zaspokojenie ważnej życiowej potrzeby. W przypadku zmiany sytuacji życiowej osoby usamodzielnianej dokonuje się modyfikacji IPU, z uwzględnieniem aktualnej sytuacji i wynikających z niej potrzeb.

Ważną funkcję w procesie usamodzielniania się wychowanka pełni również jego **patron**, wybierany spośród pracowników pedagogicznych – wychowawców i nauczycieli. Do jego zadań należy m. in. **pomoc wychowankowi w załatwianiu kwestii formalnych związanych choćby z meldunkiem, uzyskaniem dowodu osobistego, jak również udzielanie wsparcia emocjonalnego.**

Przez cały okres pobytu w zakładzie **wychowanek przygotowujący jest do readaptacji społecznej poprzez kształtowanie kompetencji społecznych i emocjonalnych.** Dzięki działaniom opiekuńczym, wychowawczym, terapeutycznym skierowanym na usprawnianie zaburzonych funkcji rozwojowych i intelektualnych wychowanek **zostaje wyposażony w szereg umiejętności przydatnych w samodzielnym życiu.**

Zakład oferuje usamodzielniającym się wychowankom m. in.:

- **możliwość zdobycia zawodu** w trakcie edukacji szkolnej oraz podczas dodatkowych kursów zawodowych zgodnych z zainteresowaniami i indywidualnymi umiejętnościami każdego z wychowanków;
- **przygotowanie do aktywnego poszukiwania pracy** z wykorzystaniem różnych źródeł informacyjnych a także pomoc w opracowaniu dokumentów aplikacyjnych, przygotowanie do prowadzenia rozmów kwalifikacyjnych;

- **umożliwianie absolwentom** szkół nabywania praktycznych umiejętności w zakresie wykonywania określonego zawodu poprzez podjęcie pracy poza zakładem;
- **pomoc w uzyskaniu przez pełnoletnich wychowanków dokumentów tożsamości;**
- **pomoc w założeniu i obsłudze indywidualnego konta bankowego;**
- **przekazanie informacji o możliwości kontynuowania leczenia specjalistycznego i terapii w miejscu usamodzielnienia;**
- **kształtowanie umiejętności współpracy z instytucjami** w celu załatwiania różnorodnych spraw urzędowych, stosowania się do zakresu wymagań oraz przestrzegania ustalonych terminów;
- wyposażenie wychowanka opuszczającego zakład w **spersonalizowany przewodnik**, uwzględniający daną sytuację życiową, losową, bytową i prawną, w którym są zawarte wszystkie informacje istotne dla prawidłowego przebiegu procesu usamodzielnienia i readaptacji społecznej;
- **wsparcie emocjonalne i pomoc doradczą** po opuszczeniu zakładu.

*USPRAWNIANIE
ZABURZONYCH FUNKCJI
ROZWOJOWYCH
I INTELEKTUALNYCH
NIELETNIEGO
POPRZEZ
KOMPENSOWANIE
I STYMULOWANIE
JEGO ROZWOJU*

zgodnie z § 4 ust.2

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r.
w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych
i schronisk dla nieletnich
(Dz. U. 2022 poz. 1897);

Rewalidacja jest procesem edukacyjnym, wychowawczym i terapeutycznym ukierunkowanym na usprawnianie zaburzonych funkcji rozwojowych i intelektualnych. Celem oddziaływań rewalidacyjnych jest zwiększanie potencjału rozwojowego wychowanków. Prowadząc działania rewalidacyjne zmierzamy do jak największego usamodzielnienia każdego wychowanka oraz możliwie najpełniejszego uczestnictwa w życiu społecznym poprzez przygotowanie do prawidłowego pełnienia różnych ról społecznych zarówno w rodzinie, jak też środowisku pracy, a także umiejętne funkcjonowanie w dynamicznie rozwijającym się współczesnym świecie.

Proces rewalidacji poprzedzony jest wnikliwą diagnozą dokonywaną w oparciu o obserwację, informacje uzyskane od nauczycieli i wychowawców, analizę dokumentacji, wyników nauczania, wytworów, wyniki badań psychologiczno – pedagogicznych oraz badań lekarskich. Wnioski płynące z diagnozy znajdują swoje odzwierciedlenie w zadaniach ujętych w IPR i IPET każdego wychowanka.

Główne cele oddziaływań rewalidacyjnych prowadzonych w Zakładzie Poprawczym w Tarnowie to:

- **usprawnianie i rozwijanie funkcji psychicznych i fizycznych**, które są najlepiej ukształtowane, stanowią mocne strony wychowanka i są podstawą do dalszej pracy;
- **korygowanie funkcji zaburzonych** poprzez tworzenie warunków do likwidowania niekorzystnych nawyków, korekta deficytów w różnych obszarach rozwojowych, m. in. w sferze społeczno – emocjonalnej, poznawczej, percepcyjno – motorycznej, komunikacyjnej;
- **kompensowanie zaburzonych funkcji** poprzez wykorzystanie potencjału i mocnych stron wychowanka, które umożliwiają zastępowanie deficytów rozwojowych funkcjami dobrze ukształtowanymi. Proces kompensacji wpływa korzystnie na poziom samooceny wychowanka oraz wiarę we własne możliwości i motywację do dalszej pracy nad sobą;

- **stymulowanie rozwoju** (dynamizowanie) poprzez wykorzystanie naturalnych sytuacji – tworzenie bezpiecznych warunków do rozwoju - aranżowanie przestrzeni do nabywania, rozwijania i ćwiczenia określonych umiejętności.

Realizacja celów i zadań w zakresie rewalidacji, ma służyć jak najlepszemu usamodzielnieniu wychowanków oraz zmierzaniu do jak najpełniejszego ich rozwoju we wszystkich sferach funkcjonowania – intelektualnej, fizycznej, społecznej, emocjonalnej i duchowej. Ma też przygotować ich do funkcjonowania w określonych rolach społecznych zarówno w obrębie rodziny, jak też poza nią. Niezwykle istotne jest też osiągnięcie przez młodych ludzi samodzielności i samowystarczalności finansowej, czemu ma służyć umożliwienie zdobycia wykształcenia, w tym wykształcenia zawodowego, a w konsekwencji podjęcia pracy.

W pracy rewalidacyjnej z wychowankami uwzględniane są następujące zasady:

- **zasada indywidualizacji** czyli odpowiedni dobór środków i metod oddziaływań terapeutycznych dostosowany do indywidualnych potrzeb oraz możliwości, a także czynionych postępów przez każdego wychowanka;
- **zasada pogłębowości** to umożliwienie wszechstronnego, polisensorycznego poznawania otaczającej rzeczywistości poprzez bezpośrednią obserwację rzeczy i zjawisk lub w formie pośredniej za pomocą stosowanych środków dydaktycznych, w tym pomocy multimedialnych;
- **zasada kompensacji zaburzeń** to łączenie ćwiczenia funkcji wymagających korekacji z funkcjami prawidłowo ukształtowanymi, w celu modelowania właściwych mechanizmów kompensacyjnych. W tym przypadku funkcje sprawniejsze pomagają usprawnić funkcje zaburzone, co jest wynikiem integracji psychomotorycznej;
- **zasada stopniowania trudności** lub inaczej **zasada przystępności** oznacza konieczność dostosowania zadań oraz metod terapeutycznych do poziomu rozwoju i możliwości psychofizycznych wychowanków;
- **zasada systematyczności** czyli realizowanie określonego planu i systematyczna, regularna praca zgodna z nim;

- **zasada utrwalania** – wielokrotne powtarzanie w celu utrwalenia danej czynności, realizowane w określonym czasie dostosowanym do możliwości i predyspozycji każdego wychowanka;
- **zasada wzmacniania i wygaszania** czyli wzmacnianie gdy pojawi się oczekiwana reakcja, postawa i wygaszanie – w tym przypadku wzmacniane jest nie pojawienie się niepożądanego zachowania.

Oddziaływania opiekuńcze, wychowawcze i terapeutyczne w odniesieniu do wychowanków realizowane są poprzez różnorodne formy, metody i środki, które są indywidualnie dobierane do aktualnych potrzeb wychowanków.

Formy pracy stosowane w pracy rewalidacyjnej to:

- **zajęcia grupowe** (dobór wychowanków pod względem prezentowanych problemów);
- **zajęcia indywidualne.**

Wszelkie działania o charakterze wsparcia, edukacji, pomocy, terapii są rozumiane jako szeroko pojęte oddziaływania rewalidacyjne na czele z dostosowaniem programów edukacyjnych do możliwości intelektualnych nieletnich z niepełnosprawnością w stopniu lekkim czy umiarkowanym. Podążając za wychowankiem i stosując zasadę indywidualizacji pracownicy dobierają metody i formy pracy najlepiej stymulujące jego rozwój. Potencjał wychowanków wzmacniany jest poprzez **stosowanie różnorodnych metod**, m in.:

- **metoda perswazyjno- informacyjna** – tłumaczenie, dyskusja, perswazja w celu zwiększania świadomości społecznej i moralnej wychowanków;
- **modelowanie** – naśladowanie zachowań i ról społecznych;
- **zadaniowość** – stawianie wychowanka w sytuacjach problemowych, wymagających podjęcia wysiłku, by zrealizować określony cel;
- **metoda indywidualna** – wychowanek samodzielnie rozwiązuje problem;
- **metoda wpływu grupy** – oddziaływanie kilku osób na jednostkę w celu zmodyfikowania zachowań, poglądów, postaw, praca nad zmianą poprzez bycie i działanie z innymi osobami;

- **metoda zespołowa** – grupa podzielona jest na małe zespoły, każdy zespół pracuje dla całości i dla siebie;
- **metoda stymulacyjna** – polegająca na bezpośrednim poznaniu rzeczywistości, weryfikowaniu swojej wiedzy o rzeczywistości, podejmowaniu działań w celu spowodowania określonych zmian w przedmiocie działania;
- **metoda sytuacyjna** – stwarzanie określonych sytuacji i przewidywanie ich następstw;
- **metoda dramy** – tworzenie scenek, wcielanie się w role, kształtowanie twórczej postawy uczestnika zajęć;
- **burza mózgów** (giełda pomysłów – budowanie hipotez i rozwiązywanie problemów);
- **arteterapia** czyli terapia przez sztukę (plastyka, muzyka) to metoda umożliwiająca wyrażenie własnych emocji poprzez aktywne działanie pobudzające kreatywność uczestników;
- **metoda Snoezelen z elementami SI** (integracji sensorycznej) czyli terapia wielozmysłowa, dająca możliwość odprężenia, relaksu i wyciszenia w przypadku wychowanków nadpobudliwych oraz eksplorowania w przypadku wychowanków wycofanych, lękowych. Wspomaga też w prawidłowym odbieraniu i przetwarzaniu informacji płynących ze świata zewnętrznego oraz własnego ciała, a także pomaga w budowaniu właściwej reakcji adaptacyjnej (adekwatnej postawy, zachowania).

Realizacja zadań w procesie rewalidacji odbywa się także poprzez:

- **uczestniczenie wychowanków w realizacji programów terapeutycznych, prozdrowotnych i profilaktycznych;**
- **udział wychowanków w zajęciach warsztatowych z różnych dziedzin zarówno w zakładzie, jak też w wyspecjalizowanych placówkach;**
- **przygotowywanie i udział wychowanków w uroczystościach;**
- **udział wychowanków w konkursach;**
- **motywowanie wychowanków do wdrażania zmian w zachowaniu poprzez odpowiedni system wzmocnień oparty na ekonomii punktowej;**
- **realizację szkoleń i spotkań z zaproszonymi gośćmi;**

- **aktywizowanie wychowanków do bezinteresownej pracy na rzecz innych – wolontariat;**
- **organizowanie wycieczek, obozów, wyjść do teatrów na wystawy i koncerty itp.;**
- **możliwość uczestniczenia w zajęciach kół zainteresowań;**
- **uczestniczenie w przedsięwzięciach charytatywnych;**
- **umożliwienie wychowankom wykonywanie praktyk religijnych;**
- **angażowanie rodziców w życie wychowanków** - zapraszanie rodziców do zakładu, umożliwianie kontaktu z rodzinami poprzez formy zdalne.

Działalność rewalidacyjna to bardzo szeroka i zróżnicowana forma usprawniania, która wymaga współpracy wielu specjalistów oraz zaangażowania samego uczestnika tego procesu. Motywacja do aktywnego udziału będzie wzrastała w miarę zwiększania się wiary we własne możliwości, której wychowankowie nabywają dzięki umiejętnie stosowanym metodom pracy rewalidacyjnej oraz odnoszonym sukcesom.

PODSUMOWANIE

Zakład Poprawczy w Tarnowie, wychodząc naprzeciw zmieniającej się rzeczywistości i zmieniającym się realiom funkcjonowania, na bieżąco udoskonala formy i metody pracy z wychowankami, dostosowując je do ich aktualnych potrzeb. Efekty prowadzonych działań na bieżąco są monitorowane i ewaluowane, tak, aby oferta resocjalizacyjna prezentowana wychowankom, była jak najlepiej dopasowana do ich aktualnych potrzeb i możliwości. Dotyczy to zarówno oddziaływań w sferze opiekuńczej jak i wychowawczej, edukacyjnej czy terapeutycznej.

Służy temu m. in. praca w formie różnorodnych autorskich programów i projektów, które, choć często tworzone cyklicznie, w każdym kolejnym roku wzbogacane są o nowe idee, pomysły i dobre praktyki. Programy te dotyczą różnych sfer pracy resocjalizacyjnej, od programów terapeutycznych, przez programy edukacyjne i wychowawcze, aż po programy profilaktyczne. Do tych realizowanych od wielu lat należą m.in. „Arteterapia”, „Animals”, „Dzisiaj Twoje urodziny są...”, „Jeżdżę bezpiecznie”, „Klub miłośników kwiatów”, „Muzyka moją pasją”, „Nasza społeczność”, „Nie bójmy się pomagać”, „Pracownia rzeczy ładnych”, „Prawo jazdy – moje plany, moje marzenia” „Program pracy z rodziną”, „Przeciw uzależnieniom”, „Rodzina ze mną”, „Rok dobrych myśli”, „Sala doświadczania świata”, „Smaki świata”, „Wkraczam w samodzielność”.

Działania podejmowane w ramach autorskich programów, jak również wszelkie inne oddziaływania w zakresie wychowania, edukacji i terapii służą kompleksowemu wspieraniu wychowanka w procesie jego rozwoju, a tym samym w procesie readaptacji społecznej. Poprzez poznanie indywidualnych potrzeb i możliwości wychowanka, przez pracę mającą na celu korygowanie obszarów deficytowych a także rozwijanie potencjału i mocnych stron, aż po pomoc w tworzeniu optymalnych warunków powrotu do życia po zwolnieniu z zakładu, wszystkie działania zmierzają do wdrożenia korzystnych i trwałych zmian, poprawiających zarówno dobrostan wychowanka, jak i społeczeństwa.

Założenia systemu wychowawczego opracowane zostały przy udziale zespołu diagnostyczno – korekcyjnego Zakładu Poprawczego w Tarnowie